

Fijałkowski D., Kseniak M. 1982. *Parki wiejskie Lubelszczyzny*. Lub. Tow. Nauk., PWN, Warszawa.

Flagorowska L. 1978. *Problemy użytkowania zabytkowych parków wiejskich przez państwowe i spółdzielcze instytucje rolne*. Materiały Forum Dyskusyjnego nt. „Gospodarka na obszarach wiejskich a ochrona środowiska”.

Nespiak D. 1979. *Studia nad rozmieszczeniem, zachowaniem i wykorzystaniem parków wiejskich podworskich na Dolnym Śląsku*. Rozpr. Nauk. AWF, Wrocław.

Olaczek R. 1972. *Parki wiejskie ostoją rodzimej flory leśnej*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 28, 2: 5—22.

Olaczek R. 1981. *Ochrona dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego parków*. Wyd. LOP, Warszawa.

Olaczek R. 1987. *Przyroda i kultura*. Wyd. LOP, Warszawa.

Godny ochrony fragment doliny Obry, w województwie zielonogórskim

W trakcie badań terenowych nad awifauną doliny Obry, prowadzonych w latach 1985—1988, natrafiono na fragment terenu znacznie różniący się od pozostałych. Nie obserwuje się w nim zdecydowanej ingerencji człowieka, a ponadto wyróżnia się przepięknym krajobrazem oraz bogactwem fauny, przede wszystkim płazów, gadów i ptaków.

Położenie oraz warunki siedliskowe. Opisywany obszar leży w odległości około 8 km na SE od Wolsztyna (woj. zielonogórskie) i należy do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej we Wroniawach. Pod względem geograficznym znajduje się w Obniżeniu Obrzańskim, na zachodnim krańcu Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (Zgodziński 1971). Południową granicą proponowanego do ochrony fragmentu doliny jest środkowy kanał Obry, zachodnią kompleks leśny leśnictwa Dąbrowa, północną i wschodnią drogi gruntowe. Ogólna powierzchnia wynosi około 21 ha. Pod względem morfologicznym teren jest płaski, położony na glebach torfowych. Miejscowej ludności jest znany jako „Torfowiska” lub „Wroniawskie Błota”.

Zbiorowiska roślinne. Wyróżniono 3 główne zespoły roślinne. Powierzchnię północną zajmują: szuwar trzcinowy *Phragmitetum communis* i szuwar szerokopalkowy *Typhetum latifoliae*, natomiast część południową pokrywa łożowisko *Salicetum pentandro-cinereae*. Dokładniejsze badania pozwoliłyby na odkrycie kolejnych zbiorowisk, prawdopodobnie jeszcze bardziej interesujących.

Osobliwości faunistyczne. Obszar ten jest bardzo interesujący, zwłaszcza jeśli chodzi o żyjące tu płazy, gady i ptaki. Stwierdzono obecność dziewięciu przedstawicieli krajowej herpetofauny. Na uwagę zasługują: grzebiuszka *Pelobates fuscus*, ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo viridis* i rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Zainteresowanie budzą też duże zagęszczenia zaskronca *Natrix natrix* i jaszczurki żyworodnej *Lacerta vivipara*, stwierdzanych corocznie w liczbie kilkunastu egzemplarzy.

Z ptaków lęgowych należy wymienić przede wszystkim gęś gęgawę *Anser anser* i żurawia *Grus grus*, gniazdujące w liczbie — odpowiednio: 7—11 i 4 par. Ponadto gniazdują tu także: kszyc *Gallinago gallinago*, czajka *Vanellus vanellus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, wodnik *Rallus aquaticus*, kureczka kropiatka *Porzana porzana*, remiz *Remiz pendulinus*, dwa gatunki słowików: szary *Luscinia luscinia* i rdzawy *L. megarhynchos* i wiele innych. Opisany obszar ma też duże znaczenie jako pierzowisko kaczek, głównie krzyżówek *Anas platyrhynchos*, oraz miejsce postoju w okresie przelotu. Z rzadkich gatunków przelotnych zanotowano tu m. in. błotniaka zbożowego *Circus cyaneus*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, bielika *Haliaëtus albicilla*, kanię czarną *Milvus migrans* i podróżniczkę *Luscinia svecica*.

Skład teriofauny jest raczej mało urozmaicony. Jedyną ciekawostką jest to, że — według opinii służby leśnej i myśliwych — najlepsza poł względem poroża populacja jelenia *Cervus elaphus* zachowała się na ziemi wolsztyńskiej. Jak wynika z obserwacji autora, jelenie odgrywają tu ważną rolę, obgryzając rośliny krzaczaste nie dopuszczają bowiem do zbyt szybkiego zarośnięcia torfowiska.

Uwagi i postulaty ochronne. Opisany obszar jest zagrożony zniszczeniem i w związku z tym wymaga pilnego zabezpieczenia.

Głównym zagrożeniem jest składowanie na jednej z grobli, przechodzących przez torfowisko, śmieci i nawozów sztucznych, co bardzo niekorzystnie wpływa na higienę środowiska i wzmacnia zanieczyszczenie wód. Kolejnym niekorzystnym czynnikiem jest tu słabo prowadzona gospodarka łowiecka. Prawdą jest, że myśliwi na tym terenie strzelają tylko do jeleni i dzików *Sus scrofa*, ale już ich obecność zakłóca spokój i płoszy ptaki.

W przyszłości należy zadbać także o to, aby zmianie nie uległy stosunki wodne. Ich zachwianie mogłoby wywołać bowiem nadmierne osuszenie całej doliny Obry, co w konsekwencji spowodowałoby opuszczenie tego terenu przez liczne ptaki, w tym także niektóre gniazdujące w pobliżu, m. in. rycyka *Limosa limosa*, kulika wielkiego *Numenius arquata* i słonkę *Scolopax rusticola*. Poza tym sprawa ta jest bardzo ważna w związku z ostatnio poruszonym zagadnieniem stepowienia Wielkopolski. Powszechnie wiadomo, że torfowiska są naturalnymi magazynami wody i zbiornikami retencyjnymi.

Pozytywne znaczenie dla tego obszaru będzie miało utworzenie w dolinie Obrzy strefy chronionego krajobrazu, co już proponował Winięcki (1987).

W związku z powyższymi uwagami przedstawiono następujące postulaty:

1. Objęcie w najbliższym czasie ochroną pomnikową najbardziej interesujących fragmentów torfowiska, a w dalszej perspektywie — utworzenie rezerwatu przyrody.

2. Szybkie rozwiązanie problemów natury ekonomicznej, zwłaszcza dotyczących gospodarki rolnej i łowieckiej. Zadbanie o oczyszczenie terenu i zabezpieczenie przed osuszeniem.

3. Podjęcie i kontynuowanie badań nad przyrodą opisywanego obiektu, przede wszystkim zaś nad zespołami roślinnymi.

Piotr Tryjanowski

PIŚMIENNICTWO

Matuszkiewicz W. 1982. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. PWN, Warszawa.

Winięcki A. 1987. *Ostoje płaków wodnych i błotnych*. Przynr. Pol. 3: 14—18.

Zgodziński B. 1971. *Nad środkową Obrzą*. Wyd. Poznańskie, Poznań.